



Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Sør-Øst politidistrikt

Deres referanse:

Vår referanse:
20/6687 - 2

Dato:

25.02.2020

Høring NOU 2019:26 - Fra straff til hjelp: Høringssvar fra Sør-Øst politidistrikt

Sør-Øst politidistrikt vil gi honnør til utredningen som holder høy faglig kvalitet og med sterk vektlegging av empiri. Den offentlige debatt, særlig etter publiseringen av NOU`en, har for en stor del vært løsrevet fra forskningsbaserte fakta. Flere utspill i media, også fra politi og påtalemyndighet, kunne med fordel hatt en tyngre kunnskapsbasert tilnærming. Egenerfaringer og enkeltsaker kan være nyttige og relevante, men må heller ikke fremstilles som noe mer enn hva de faktisk er. Samtidig er dette en viktig offentlig debatt. Konsekvensene av rusmisbruk angår veldig mange mennesker, enten direkte eller indirekte. Det er følgelig en problemstilling som fortjener en grundig behandling.

Spørsmålet om straffelegging av handlinger er grunnleggende et politisk spørsmål. Dette reiser et interessant spørsmål om hvilken rolle et politi bør ha når et slikt spørsmål diskuteres. Det kan imidlertid ikke være tvil om at politiet innehar fakta og perspektiver som er viktige, og som vi følgelig må løfte frem. Det gjelder både når utfordringsbildet skal beskrives, og ved diskusjon av hvilke virkemidler som bør iverksettes.

MANDATET

I utvalgets mandat (vedlegg 1) står det beskrevet som formål:

"Regjeringen ønsker å endre myndighetenes reaksjoner mot personer som tas for bruk og besittelse av narkotika fra straff til hjelp, behandling og oppfølging"

I dette ligger en tydelig politisk avklaring og et retningsvalg. Dette tydeliggjøres ytterligere slik i mandatet:

"Rusreformen innebærer med dette et betydelig skifte i norsk ruspolitikk. Et skifte i tenkningen og holdningen til hva et rusproblem er – og ikke minst – hvordan vi som samfunn skal møte dette problemet"

Sør-Øst politidistrikt

Det er blant annet disse formuleringene som gjør at utvalget tolker regjeringen dithen at man ønsker "å fjerne straffansvaret knyttet til overtredelse av forbudet mot bruk og besittelse av narkotika til egen bruk" (NOU 2019:26, s. 21, spalte 1, første avsnitt).

Etter vår oppfatning er avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotika et politisk spørsmål, ikke verken et politifaglig eller påtalefaglig spørsmål. Derimot er det vår oppgave å peke på hvilke effekter (tilsiktete eller utilsiktede) en avkriminalisering kan ha. En betraktning er uansett at regjeringens klare ønske om avkriminalisering (og således avgrensning av mandatet) kan ha innvirket på utredningen. Sør-Øst politidistrikt savner for eksempel en dypere vurdering av mindretallets forslag.

Det er grunn til å stille spørsmål ved den mer generelle utformingen av mandatet. Uavhengig av hvilken tolkning som legges til grunn, er det fortsatt slik at utredningen er skrevet med utgangspunkt i en konkret løsning.

Rusbruk og rusmisbruk er en meget komplisert samfunnsutfordring. Det har både sosiale, medisinske og økonomiske konsekvenser for den enkelte bruker, og det har mer samfunnsmessige konsekvenser. Et eksempel på det siste er ulovlig omsetning av narkotika som grunnlag for mye av den organiserte kriminaliteten.

Slike kompliserte problemstillinger forutsetter en bred tilnærming. Utredningen svarer godt på det spørsmålet som er stilt, men det etterlater en rekke andre spørsmål. Som eksempler kan nevnes vurdering av eventuell legalisering av bruk av enkelte stoffer, eller hvilke grep som best reduserer risikoen for organisert kriminalitet.

Det er vanskelig å se for seg at det finnes en enkelt løsning som svarer på alle samfunnets utfordringer med rus. Det medfører at man trenger en langt bredere utredning enn det som nå foreligger for å sikre at man treffer så gode valg som mulig.

VIRKNINGENE AV AVKRIMINALISERING OG BRUKERGRUPPER

Mange er bekymret for hvilken effekt en avkriminalisering av narkotika vil ha på ungdommen eller unge voksne. Dersom det er sannsynlig at avkriminalisering vil medføre økt bruk av narkotika, er det viktig å gjøre politisk beslutningsnivå kjent med dette før beslutningen tas.

I utredningens kapittel 6 er det hentet erfaringer fra 17 andre land. Erfaringene (og forskning) gjør at utvalget konkluderer med at det ikke er empirisk grunnlag for å hevde at avkriminalisering til egen bruk nødvendigvis forårsaker nevneverdige endringer i forekomsten av narkotikabruk i befolkningen.

Utvalget har interessante og prinsipielle vurderinger knyttet til bruk av straff. Det uttales at "straff bare kan rettferdiggjøres hvis kriminaliseringen er egnet til å redusere negative konsekvenser av rusmiddelbruk" og at det i tillegg kreves at andre reaksjoner vil være utilstrekkelige.

Sør-Øst politidistrikt stiller seg bak dette prinsipielle standpunktet om bruk av straff. Samtidig mener vi det må utvises en viss varsomhet dersom avkriminalisering kan ha uante utilsiktede virkninger; man må ikke da anse seg låst til en konklusjon grunnet det mer prinsipielle standpunktet om bruk av straff.

Et viktig vurderingstema i denne sammenheng er hvorvidt en avkriminalisering vil innebære en holdningsendring som kan senke terskelen for å prøve narkotika. Utvalget er tydelige på at man ikke kan konkludere sikkert på dette punktet, likevel slik at den samlede mengden av internasjonal forskning "ikke dokumenterer noen klar sammenheng mellom endringer i straffelovgivningen og bruken av rusmidler".

Det er særlig dette som leder utvalget til konklusjonen om at "begrunnelseskravet for strafflegging av disse handlingene" ikke er oppfylt. På dette punkt er Sør-Øst politidistrikt i tvil om utvalget ikke trekker for vidtgående konklusjoner. Det kan ikke gis en sikker og uttømmende beskrivelse av konsekvensene av avkriminalisering og da er det en så vidt stor risiko knyttet til avkriminalisering at det må utvises varsomhet.

Straffens begrunnelse og eventuelle holdningsendringer til bruk av narkotika, aktualiserer spørsmålet om hvilken brukergruppe som skal omfattes av avkriminaliseringen. På dette punkt har vi under tvil kommet til at de beste grunner taler for å avgrense personkretsen til personer med rusavhengighet. Utvalgets mindretall har tolket mandatet dithen at det er avgrenset til kun å gjelde for personer med rusavhengighet. Mandatet kan nok tolkes i begge retninger, men når det er knyttet så vidt stor risiko til en avkriminalisering, særlig hva gjelder førstegangsbruk av narkotika, vil vi anbefale at personkretsen bør begrenses i tråd med mindretallets forståelse.

FORSLAGET TIL TERSKELVERDIER

På dette punkt deler utvalget seg i et flertall og et mindretall. Mindretallet, som foreslår gjennomgående lavere terskelverdier, begrunner sitt forslag slik:

"Mindretallet, utvalgsmedlemmene Amundal og Swahn, har funnet flertallets forslag til terskelverdier for høye for enkelte av stoffene. Mindretallet legger vekt på at så vel kjøpere som selgere vil innrette seg etter terskelverdiene. For høye terskelverdier vil trolig gjøre det vanskeligere å håndheve straffebudet mot oppbevaring av narkotika med sikte på videresalg, noe som vil gjøre samfunnets bekjempelse av narkotikaproblemet mindre effektiv. Det legges også vekt på at kjøpere vil kunne komme til å anskaffe og besitte mer narkotika av gangen enn de gjør i dag. Dette kan innebære en større risiko for spredning i sluttbrukerleddet til personer som ellers ikke ville vært i kontakt med stoffet, eller at narkotika kommer på avveie. Det innebærer også en fare for at brukerne inntar mer av stoffet av gangen, noe som blant annet innebærer en økt risiko for overdoser."

Sør-Øst politidistrikt støtter mindretallets forslag til terskelverdier og stiller seg bak begrunnelsen. I praksis vil høye terskelverdier nærmest legalisere mindre salg av narkotika, da vi må forvente at selger av narkotika vil tilpasse seg terskelverdiene. Mange av de som selger narkotika i små mengder er også selv brukere, hvilket vil gjøre det bevismessig krevende å motbevise en påstand om at det som er beslaglagt er ment til egen bruk.

SAMFUNNETS REAKSJONER – HJELPEAPPARATET

Utvalget foreslår en ny modell med tredelt struktur, slik:

1. Pålegg om møteplikt for rådgivningsenheten
2. Selve møtet: Informasjon om narkotikaforbudet, konsekvenser av bruk og hjelpetilbud
3. Ytterligere oppfølging og behandling basert på individuelt behov og samtykke

Sør-Øst politidistrikt vil understreke at denne strukturen, enten det er kommunalt eller interkommunalt, må gis tilstrekkelig ressurser. Vi kan ikke se at dette er tilstrekkelig belyst eller utredet. Som påpekt foran er det ikke mulig å angi sikkert hvilken effekt en avkriminalisering vil ha. Desto viktigere er det at hjelpeapparatet gis tilstrekkelig kapasitet og kompetanse – og at denne kapasiteten er på plass før en eventuell lovendring. Det synes heller ikke hensyntatt at en endring av lovverket kan øke hjelpebehovet.

Det har, også i den offentlige debatt, blitt problematisert at oppfølging og behandling er samtykkebasert. På dette punkt mener vi at utvalget argumenterer faglig godt og vi er enig i at eventuell tvang må hjemles i eksisterende bestemmelser på helserettens område.

OPPSUMMERT

Det er et politisk ønske å endre holdningen til hvordan samfunnet håndterer personer med rusproblemer, jf mandatet angitt innledningsvis. Vi leser dette som en politisk intensjon om å håndtere våre narkomane på en annen måte enn i dag. En intensjon vi lett kan stille oss bak. Problemstillingen er imidlertid så komplisert at utredningen burde vært bredere anlagt. Tilgjengelig forskning gjør det ikke mulig å vite hva en generell avkriminalisering for alle brukergrupper, vil ha som konsekvens.

Etter vårt syn fanges utvalget av sin egen prinsipielle tilnærming til straffens begrunnelse når fraværet av sikre konsekvenser tas til inntekt for en generell avkriminalisering. Sør-Øst politidistrikt mener at nettopp fordi det er uklart hvilken effekt en generell avkriminalisering vil ha, bør dette begrenses til personer med rusavhengighet.

Med hilsen

Ole Bredrup Sæverud

Politimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur

Med hilsen